

ОСОБЛИВОСТІ ОТРИМАННЯ СПОЖИВАЧАМИ КОМУНАЛЬНИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ВІЙНИ

Внаслідок знищення або ушкодження росією ряду об'єктів енергетичної інфраструктури в ході повномасштабної війни актуальним є питання отримання споживачами комунальних послуг, їх якості, стабільності у їх наданні. Наразі спостерігається нестабільне функціонування комунальних систем, що унеможливорює належне забезпечення та захист прав споживачів. Житлово-комунальні послуги для сучасної людини є базовими потребами, а окремо комунальні послуги – незамінні, фактично безальтернативні, їх належне постачання споживачам є обов'язковою умовою функціонування держави та життєдіяльності населення. Саме тому вбачається необхідним аналіз особливостей отримання комунальних послуг споживачами в умовах війни, аналіз чинного законодавства та проектів законів, розробки шляхів удосконалення, пропозицій вирішення проблемних питань та ін.

Відповідно до п. 1, 3 ч. 1 ст. 7 Закону України «Про житлово-комунальні послуги», споживач має право одержувати своєчасно та належної якості житлово-комунальні послуги згідно із законодавством і умовами укладених договорів, та має право на відшкодування збитків, завданих його майну, шкоди, заподіяної його життю або здоров'ю внаслідок неналежного надання або ненадання житлово-комунальних послуг та незаконного проникнення в належне йому житло (інший об'єкт нерухомого майна) [1].

Відповідно до Листа № 2024/02.0-7.1 Торгово-промислової палати України від 28 лютого 2022 року, військова агресія російської федерації визнана форс-мажорною обставиною (обставиною непереборної сили). Відповідно, відшкодування шкоди через неналежне та не своєчасне виконання зобов'язань, передбачених умовами укладених договорів (контрактів, угод тощо), зокрема договорів про надання послуг з приєднання до електричних мереж системи розподілу, та вимог, встановлених нормативно правовими актами, є неможливим.

Тим не менш, у зв'язку із ушкодженням та/або знищенням об'єктів енергетичної інфраструктури, зокрема відбуваються віялові стабілі-

заційні або аварійні припинення постачання електричної енергії, при здійсненні яких можуть відбуватись значні перепади напруги, що виводять з ладу електричні побутові пристрої споживачів, а також виникають проблеми із водопостачанням частині споживачів через особливості роботи цієї комунальної системи, що передбачає використання електронасосів. При температурі навколишнього середовища нижче нуля градусів за Цельсієм є ризик виникнення аварій, зокрема пошкодження трубопроводів, їх розриви через заledenіння. У зв'язку із вищезазначеним, держава має забезпечити обов'язкове стабільне функціонування комунальних систем на максимально можливому рівні.

Наразі подано і зареєстровано ряд законопроектів, серед яких Проект Закону про відшкодування шкоди завданої потерпілому внаслідок збройної агресії Російської Федерації № 7385 від 17.05.2022 р., що вбачається найбільш влучним стосовно деліктів, та зокрема передбачає відшкодування шкоди фізичним особам, що покинули власне місце проживання через збройну агресію російської федерації, витрат на найм житлового приміщення, вартості комунальних послуг, електричної та теплової енергії, природного газу, та відшкодування шкоди фізичним особам за знищені/пошкоджені об'єкти рухомого чи нерухомого майна. Передбачено, що усі відшкодування здійснюватимуться іззовнішніх джерел, таких як репарації російської федерації, міжнародна фінансова допомога, міжнародні цільові гранти та ін. [2, ст. 20-22]. Зважаючи на масовий характер ушкоджень, вбачається доцільним створення спеціального фонду для відшкодування шкоди, завданої споживачам у зв'язку із неналежним функціонуванням комунальних систем, комунальними аваріями, що відбулися як під час бойових дій безпосередньо, так і у подальшому через неможливість оперативного проведення капітального ремонту комунальних систем із різних об'єктивних причин.

Щодо оцінки розміру шкоди та збитків, завданих внаслідок збройної агресії російської федерації як житлово-комунальному господарству в цілому, так і споживачам житлово-комунальних послуг, діє Порядок визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації, затверджений постановою Кабінету Міністрів України № 326 від 20 березня 2022 р., відповідно до пп. 6, 8 п. 2 якого напрямками визначення шкоди та збитків зокрема є оцінка втрат об'єктів житлово-комунального господарства – напрям, що

включає зруйновані і пошкоджені об'єкти у сфері теплопостачання, об'єкти водопостачання і водовідведення і решту об'єктів житлово-комунального господарства, знищення яких має безпосередній вплив на санітарні та гігієнічні умови проживання жителів населених пунктів, та оцінка втрат житлового фонду та об'єктів благоустрою – напрям, що включає втрати житлового фонду (житла), об'єктів благоустрою, об'єктів незавершеного будівництва житлової нерухомості, фактичні витрати, здійснені для їх відновлення, що безпосередньо стосується споживачів житлово-комунальних послуг [3]. Але й досі не є сформованими механізми та інструменти для здійснення компенсацій, зокрема за напрямами, зазначеними вище, про що також наголошують у своїх дослідженнях вчені-правники [4-7]. Отже, підґрунтя до вищезазначених пропозицій, розробки та прийняття нових нормативно-правових актів вже наявне, що також є важливим для формування нової судової практики. Наразі щодо озвучених актуальних питань судова практика не є досить сформованою, як і позиція щодо відповідача у даних категоріях справ – держава Україна та її резиденти, або безпосередньо держава-агресор російська федерація, особливо у випадках заподіяння шкоди безпосередньо під час бойових дій. Підтримуючи думку вченої Н. Ю. Філатової-Білоус, вбачається, що покладання на державу Україна обов'язку впровадження законодавчих механізмів компенсації шкоди та безпосереднього її відшкодування, завданої руйнуванням житла, усім особам, які постраждали внаслідок цього, є несправедливим, проте у разі подання позовів до російської федерації як відповідача необхідним є підтримка і розробка додаткових механізмів впливу міжнародної спільнотою задля забезпечення виконання таких рішень. [6, с. 104-105]. Правила подання позовів до російської федерації обґрунтовані у Постанові Касаційного цивільного суду у складі Верховного суду від 14 квітня 2022 року у справі № 308/9708/19.

Висновок. Підняті питання безперечно потребують подальшого вирішення, зокрема неможливість надання споживачам якісних комунальних послуг через війну, відшкодування завданих комунальним системам та їх споживачам збитки, неможливість оперативного проведення ремонту цих систем, в тому числі через їх застарілість. Однією із причин неможливості оперативного вирішення поставлених питань є відсутність необхідних людських та фінансових ресурсів через розстановку державою пріоритетів із фокусом на захист незалежності України шляхом ведення бойових дій, тощо.

Необхідною є подальша розробка плану дій населення та його безпосереднє інформування на випадок критичного ушкодження систем постачання комунальних послуг, здійснення ремонту, оновлення, налагодження та удосконалення комунальних систем, заміна чи приведення до європейських стандартів енергосистем у поєднанні із всебічним ефективним захистом прав споживачів на отримання якісних комунальних послуг. Безумовно, для вирішення усіх поставлених задач важливою є розробка та прийняття нових нормативно-правових актів та створення практичних механізмів для застосування вже існуючих нормативно-правових актів. У контексті ж сучасних несприятливих обставин, обов'язковим є забезпечення мінімальних стандартів та вимог щодо комунальних послуг, задля стабільного і постійного функціонування комунальних систем, що є незамінними і необхідними для життєдіяльності населення України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про житлово-комунальні послуги (Закон України) № 2189-VIII (2017). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2189-19#Text>
2. Проект Закону про відшкодування шкоди завданої потерпілому внаслідок збройної агресії Російської Федерації № 7385 URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39602>
3. Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації (Постанова Кабінету міністрів України) № 326 (2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-%D0%BF#top>
4. Анісімова А. Відшкодування збитків, завданих пошкодженням або знищенням житла внаслідок збройного конфлікту. *Підприємство, господарство і право*. 2020. № 7, С.13-17. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/7/3.pdf>
5. Дрішлюк В. І. Відшкодування шкоди, завданої суб'єктам господарювання внаслідок збройної агресії Російської Федерації. Наукові проблеми запровадження правового режиму воєнного стану в Україні: сучасний вимір: Матеріали науково-практичного онлайн-заходу 29 квітня 2022 р. Одеса. ОДУВС, с. 89-90. URL: <http://dspace.oduvs.edu.ua/bitstream/123456789/3477/1/89.pdf>
6. Філатова-Білоус Н. Ю. Компенсація шкоди, завданої порушенням житлових прав у зв'язку з військовою агресією: проблема визначення кола суб'єктів звернення. *Форум права*. 2022. № 72(1), С.98–109. URL: http://forumprava.pp.ua/files/098-109-2022-1-FP-Filatova-Bilous_11.pdf

7. Бандурка О. М. Цивільне право в умовах воєнного часу. Проблеми цивільного права та процесу : тези доп. учасників наук.-практ. конф., присвяч. 97-й річниці від дня народження Олександра Анатолійовича Пушкіна. 20 травня 2022 р. С.15-17. Харків, Україна: ХНУВС. Вилучено з <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/12377>

Кірсанов Олексій Володимирович,
*аспірант кафедри цивільно-правових дисциплін
Одеського державного університету внутрішніх справ*

КРЕДИТНІ ПРАВОВІДНОСИНИ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Згідно ст. 1054 Цивільного кодексу України, банк або інша фінансова установа (кредитодавець) зобов'язується надати грошові кошти (кредит) позичальникові у розмірі та на умовах, встановлених договором, а позичальник зобов'язується повернути кредит та сплатити проценти. Але Цивільне законодавство не містить переліку істотних умов кредитного договору. Деякий перелік умов все ж таки наведений у ст. 345 Господарського кодексу України, однак єдиного підходу та розуміння цього переліку також немає.

Актуальність теми полягає у тому, що впровадження доступного та довгострокового для позичальників банківського кредитування є одним з найважливіших завдань стратегічного розвитку України. Кожен третій громадянин України користується послугами надання кредиту, однак загальний обсяг наданих кредитів в українській економіці зберігається на низькому рівні. Розробка інноваційної діяльності у практику банківського сектору та впровадження єдиної системи, умов якої були б вигідними і для кредитодавця і для боржника, призвело б до досконалої співпраці учасників кредитного договору, зменшився би показник кредитних ризиків.

Все більше зростає роль банківських та небанківських установ, тому що кредитно-правові відносини є невід'ємною складовою економіки будь-якої держави. У науковій юридичній літературі немає єдиного тлумачення щодо правової природи та сутності поняття «кредит», існує велика кількість позицій стосовно правової природи кредитних зобов'язань – це все вимагає від законодавства створити ефективну та гнучку правову базу, яка розширить функції фінансового ринку.